

Нове дослідження щодо механізму реалізації судової влади

(рецензія на монографію: Ткачук О. С. Проблеми реалізації
судової влади у цивільному судочинстві.

Х. : Право, 2016. — 600 с.)

Системні зміни до законодавства, зумовлені конституційною реформою у сфері правосуддя, наслідком яких стало прийняття законів України: від 02.06.2016 р. № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», від 02.06.2016 р. № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів», від 02.06.2016 р. № 1403-VIII «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», від 02.06.2016 р. № 1404-VIII «Про виконавче провадження», потребують серйозного доктринального переосмислення ролі й значення суду як фундаментального інституту демократичного суспільства та правової держави в контексті європейського вектору розвитку України. З цієї точки зору актуальності набувають дослідження, метою яких є аналіз сучасного стану відправлення правосуддя у цивільних справах у контексті гармонізації національної практики цивільного судочинства із міжнародними стандартами правосуддя з урахуванням трансформаційних змін, викликаних конституційною реформою.

Саме таким дослідженням є монографія О. С. Ткачука «Проблеми реалі-

зації судової влади у цивільному судочинстві», яку по праву можна вважати першим у нашій державі комплексним монографічним дослідженням, присвяченим проблемам цивільного судочинства в умовах конституційної реформи щодо правосуддя в Україні.

На наш погляд, монографія може бути цікавою не тільки в межах національного правопорядку, а й на наднаціональному рівні, адже більшість держав сучасного світу стикаються із серйозними проблемами у сфері відправлення правосуддя у цивільних справах, зокрема надмірними строками судового розгляду, несвоєчасним виконанням судових рішень, порушенням права на доступ до суду тощо. Враховуючи те, що наша держава взяла на себе зобов'язання забезпечити кожній особі право на справедливий судовий розгляд відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (надалі – ЄКПЛ), підвищується актуальність досліджень питань реалізації судової влади у цивільному судочинстві в контексті п. 1 ст. 6 ЄКПЛ та ст. 13 ЄКПЛ, а також практики Європейського суду з прав людини (надалі – ЄСПЛ) щодо тлумачення та застосування цих

статей, що також свідчить про своєчасність рецензованої монографії.

Робота О. С. Ткачука відрізняється новизною та збагачує теоретичні уявлення про роль та місце судової влади у правовій державі. Основоположна методологічна ідея дослідження полягає у запропонованій новій моделі системно-функціонального дослідження реалізації судової влади у цивільному судочинстві, заснованій на концептуалізації динамічних характеристик судової влади у сфері цивільного судочинства в аспекті основоположного принципу верховенства права та конвенційного права на справедливий судовий розгляд і практики ЄСПЛ щодо його тлумачення та застосування, з урахуванням конституційної реформи щодо правосуддя в Україні.

За своєю структурою основний зміст монографії складається із чотирьох логічно побудованих і пов'язаних між собою розділів, що дозволяють розкрити обрану тему дослідження.

Розділ 1 «Концептуальні засади реалізації судової влади у цивільному судочинстві» присвячений розкриттю методологічного підґрунтя для подальшого дослідження, здійсненого у наступних розділах монографії, та зосереджений навколо таких визначальних та базових із теоретичної точки зору питань, як поняття правосуддя у цивільних справах та його кореляція із судовою владою, природа та функції судової влади, принцип спеціалізації судової діяльності та диверсифікація видів судочинства, єдність та диференціація цивільної процесуальної форми.

У розд. 2 «Основні тенденції цивільного судочинства: європейський век-

тор» автор аналізує основні тенденції європеїзації вітчизняного цивільного судочинства, зокрема забезпечення права на справедливий судовий розгляд, регламентацію спрощених судових проваджень та процедур цивільного судочинства, диверсифікацію альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів та приватизацію інституту виконання судових рішень. При цьому автором обстоюється ідея розширення сфери юстиціарного захисту цивільних прав і обов'язків, що приводить по суті до формування окремого сегменту інтеграційного юстиціарного правопорядку, що включає, окрім правосуддя, дотичні інститути альтернативного вирішення цивільно-правових спорів та виконання судових рішень у національних системах судового захисту.

У розд. 3 «Принцип верховенства права та ресурс судової влади в цивільному судочинстві» автором здійснена спроба проаналізувати та алгоритмізувати застосування основоположного принципу верховенства права як універсального стандарту судового правотлумачення та правозастосування, що має втілюватися на рівні національних практик відправлення правосуддя у цивільних справах. Крім того, кризь призму верховенства права здійснено аналіз інституту судової юрисдикції, що зазнав суттєвих змін унаслідок конституційної реформи, та досліджено основні глобалізаційні тренди у сфері цивільного судочинства. Оригінальною видається ідея щодо дослідження еволюції національної моделі цивільного судочинства з точки зору таких її визначальних характеристик, як активність

суду та сторін у цивільному судочинстві та визначення необхідності утвердження моделі справедливого судочинства на рівні національного правопорядку, що дозволяє переосмислити класичні погляди на слідчу та змагальну модель цивільного судочинства й обґрунтовує необхідність запровадження в національну практику інституту судового керівництва справою як форми активності суду в цивільному процесі.

У розд. 4 «Розвиток цивільного судочинства у контексті конституційних змін щодо правосуддя України» автор робить слушні пропозиції щодо подальших напрямів удосконалення національного законодавства, зокрема, у частині забезпечення єдності судової влади, модернізації статусу судді, розвитку досудових процедур цивільного судочинства та впровадження інформаційних технологій у цивільне судочинство з метою підвищення його ефективності.

Стиль викладу автором матеріалу в монографії є досить вдалим – науково-теоретичні судження і аргументи автора доповнюються в ній фактами із судової практики, і все це справляє враження досить взаємообумовленого, переконливого і логічного дослідження.

Монографію О. С. Ткачука можна вважати завершеною комплексною працею, присвяченою проблемам реалізації судової влади у цивільному судочинстві, що є актуальною як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Зазначена монографія буде пізнавальною та корисною правникам-науковцям і практикам, студентам вищих юридичних закладів та усім, хто цікавиться проблемами цивільного процесуального права.

С. Шимон, завідувач кафедри правового регулювання економіки Київського національного економічного університету, доктор юридичних наук, доцент